

14. Майданик Р.А. Поняття зобов'язання в цивільному праві України // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 3. – С. 68.

15. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательстве. – М. : Госюриздат, 1950. – 416 с.

16. Постанову Вишого господарського суду України від 04.07.2012 року № 20/5007/121/11 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/prozvernennja-stjagnennja-na-predmet-ipoteki-doc145531.html>.

17. Постанова Пленуму Вишого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 року № 5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>.

18. Цивільне право України. Частина перша : підручник [для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти] / Ч.Н. Азімов, М.М. Сібільов, В.І. Борисова та ін. ; за ред. проф. Ч.Н. Азімова, доцентів С.Н. Приступи, В.М. Ігнатенка. – Х. : Право, 2000. – 368 с.

19. Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права : по изданию : Тула, 1914. – М. : ФИРМА «СПАРК», 1994. – 335 с.

ІЗАРОВА І. О.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правосуддя
(Київський національний
університет імені Тараса Шевченка)

УДК 347.9

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПУБЛІЧНОСТІ ПІД ЧАС УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Статтю присвячено дослідженню порядку ухвалення і проголошення рішення суду у справі з огляду на вимоги міжнародних актів та практики Європейського суду з прав людини. Сформульовані висновки та рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства з метою створення ефективної системи судового захисту.

Ключові слова: цивільне судочинство, публічність судового розгляду, судові рішення, ухвалення рішення суду.

Статья посвящена исследованию порядка принятия и провозглашения решения суда по делу с учетом требований международных документов и практики Европейского суда по права человека. Сформулированы выводы и рекомендации относительно усовершенствования действующего законодательства с целью создания эффективной системы судебной защиты.

Ключевые слова: гражданское судопроизводство, публичность судебного разбирательства, судебные решения, принятие решения суда.

The article is devoted to adoption and pronouncement of a judgment in a case with regard to the requirements of international instruments and the European Court of Human Rights. It were formulated conclusions and recommendations regarding the improvement of the existing legislation in order to create an effective system of civil procedure.

Key words: civil procedure, public hearing, judgment, pronouncement of a judgment.

Вступ. Відповідно до основоположних міжнародних стандартів сучасних демократичних суспільств правосуддя здійснюється виключно судом і втілюється в ухваленому ним рішенні у справі. Отже, саме через судові рішення реалізується судова влада і здійснюється захист прав та законних інтересів. Таким чином, судові рішення та порядок його ухвалення має виключно важливе значення для забезпечення ефективного функціонування системи правосуддя. Одним із найважливіших аспектів є порядок ухвалення рішення судом з огляду на основні вимоги публічності та відкритості розгляду справ в порядку цивільного судочинства, закріплені основними міжнародними документами, зокрема Конвенцією про захист прав і основоположних свобод людини (далі – Конвенція) [1]. В Щорічному звіті Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) за 2013 рік відмічається важливість та необхідність подальшого удосконалення міжнародних стандартів судового захисту прав і свобод, оскільки впродовж цього року до суду надійшло майже 99900 заяв із 47 країн-членів Ради Європи [2, с. 9]. Слід звернути увагу на те, що кількість звернень громадян України серед них становить 13284 заяви, або 13,3% від загальної кількості. Таким чином, Україна перебуває на 3 місці за РФ, громадянами якої було подано 16813 заяви, або 16,8% із загальної кількості, та Італією, з якої надійшло 14379 заяви, або 14,4%. Заяви до ЄСПЛ, які надійшли із цих трьох країн із 47 країн-членів Ради Європи, становили майже половину із усіх поданих до суду заяв – 44,51% [2, с. 194; 3, с. 3]. Отже, з огляду на необхідність запровадження міжнародних стандартів цивільного правосуддя в чинне цивільне процесуальне законодавство зростає актуальність дослідження порядку ухвалення рішення судом з урахуванням вимог міжнародних документів та практики ЄСПЛ.

Судовим рішенням в цивільному судочинстві та порядку їх ухвалення присвячено багато робіт класиків цивільної процесуалістики: М.А. Гурвіча – «Судебное решение: теоретические проблемы» (1976 р.), сучасних науковців С.К. Загайнової, І.В. Андроннова, Г.В. Фазикош, О.М. Шиманович та інших. Але деякі аспекти порядку ухвалення і проголошення судових рішень з огляду на практику ЄСПЛ залишаються поза увагою науковців.

Постановка завдання. В зв'язку із цим постає нагальна необхідність системного дослідження порядку ухвалення рішення суду першої інстанції, а також його підготовки, виготовлення та проголошення з огляду на вимоги публічності та відкритості судового розгляду, а також інших міжнародних стандартів цивільного правосуддя, які знайшли своє відображення у рішеннях ЄСПЛ.

Результати дослідження. Чинним законодавством передбачено загальний порядок та вимоги до ухвалення судових рішень. Глава 4 «Судовий розгляд» ЦПК України закінчується положеннями про процесуальні дії суду із ухвалення рішення у справі, зокрема у ст. 195 йдеться про право суду на поновлення судового розгляду, тобто повернення до розгляду справи по суті для з'ясування обставин справи, у ст. 196 встановлено вимоги до таємниці нарадчої кімнати [4]. Всі інші вимоги до порядку ухвалення судових рішень та постановлення ухвал встановлені главою 7 «Судові рішення» ЦПК України. Таким чином, перш за все слід відмітити відсутність системного підходу до визначення порядку ухвалення судових рішень в кодифікованому акті. Враховуючи те, що основне завдання кодифікації є систематизація правових норм, які регулюють певну сферу суспільних відносин, а також те, що процесуальний порядок проведення всіх інших етапів судового розгляду чітко визначений у відповідній главі ЦПК України, слід виправити цей недолік та детально врегулювати порядок ухвалення судових рішень.

За достатньо усталеним в науці підходом етап, в якому суд вирішує справу по суті та проголошує своє рішення, вважається останнім або заключним етапом стадії судового розгляду, який слідує за судовими дебатами [5]. Але чинне законодавство містить такі положення, що свідчать про те, що стадія судового розгляду справи закінчується судовими дебатами, після чого розпочинається ухвалення і проголошення судового рішення:

зокрема, у нормах ч. 1 ст. 209 ЦПК України зазначено, що ухвалення рішення відбувається судом негайно після закінчення судового розгляду; тоді як у ч. 3 ст. 208 ЦПК України зазначено, що судовий розгляд закінчується ухваленням рішення суду. Такі положення закону слід розцінювати як неточність законодавства, яку слід усунути.

Так, термін «негайно» в даному контексті слід тлумачити як неможливість оголошення перерви або відкладення розгляду справи після закінчення судових дебатів у справі, оскільки судовий розгляд фактично закінчується проголошенням уже ухваленого рішення суду. Але водночас законом встановлено, що якщо під час ухвалення рішення у суду виникла потреба з'ясувати будь-яку обставину шляхом повторного допиту свідків або вчинення іншої процесуальної дії, суд, не ухвалюючи рішення, постановляє ухвалу про поновлення судового розгляду, який проводиться виключно в межах з'ясування обставин, що потребують додаткової перевірки. Поновлення судового розгляду свідчить про те, що фактично його було припинено у зв'язку із виходом суду до нарадчої кімнати, що суперечить положенню про те, що ухвалення суду є останнім етапом цього судового розгляду. Фактично це теж неточність законодавства, оскільки мова йде не про поновлення судового розгляду, а про поновлення розгляду справи по суті у визначеному законом порядку.

Законом також встановлено, що після закінчення поновленого розгляду справи суд, залежно від його результатів, відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і виходить до нарадчої кімнати для ухвалення рішення або, *якщо вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні виявилось неможливим, постановляє ухвалу про відкладення розгляду справи чи оголошує перерву* (виділено автором). Тобто законом передбачено як виняток можливість оголосити перерву або відкласти розгляд справи після проведення судових дебатів і перед виходом суду до нарадчої кімнати для ухвалення рішення, що суперечить загальному правилу, встановленому ч. 3 ст. 209 ЦПК України.

При цьому суд зобов'язаний оголосити орієнтовний час проголошення ухваленого рішення відповідно до ч. 1 ст. 195 ЦПК України, тобто повідомити осіб, які присутні в залі судового засідання, скільки приблизно триватиме ухвалення рішення суду для того, щоб вони очікували його проголошення у судовому засіданні. Але жодних наслідків недотримання такого порядку законом не передбачено, тому суди його часто не дотримуються. Законодавством чітко не визначено, чи зобов'язаний суд ухвалити своє рішення протягом часу, визначеного ним під час видалення у нарадчу кімнату; чи суд має право повідомити осіб, які беруть участь у справі, що ухвалення рішення у межах визначеного строку неможливе, і оголосити перерву в разі, якщо ухвалення вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні виявилось неможливим. Хоча у постанові Пленуму ВС України від 18 грудня 2009 року № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» зазначається, що вихід судді з нарадчої кімнати до проголошення судового рішення може мати місце під час перерви для відпочинку (протягом робочого часу та після його закінчення), тому, наприклад, вихід до нарадчої кімнати у п'ятницю та проголошення рішення в понеділок є порушенням її таємниці [6].

На нашу думку, з урахуванням вимог публічності і важливості забезпечення присутності осіб, які беруть участь у справі, при проголошенні рішення суду слід все ж таки надати суду право оголосити перерву у зв'язку із неможливістю вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні, постановити ухвалу про оголошення перерви. Так, відкладення розгляду справи у даному разі не виявляється можливим, оскільки тягне за собою розгляд справи спочатку, що на цьому етапі провадження порушить положення ч. 3 ст. 209 ЦПК України – вступну і резолютивну частини суд має проголосити в тому самому засіданні, в якому закінчився розгляд справи.

Слід зауважити, що ухвалення рішення судом включає в себе підготовку та виготовлення рішення суду в нарадчій кімнаті, в якій можуть перебувати тільки суддя або ко-

легія суддів, які ухвалюють рішення по суті справи, що розглядалася. Отже, при виході із нарадчої кімнати суд повинен мати належно оформлене судове рішення і підписане в нарадчій кімнаті суддею, а в разі колегіального розгляду – суддями, які розглядали справу, відповідно до вимог ст. 215-218 ЦПК України. Законом встановлено, що у виняткових випадках, залежно від складності справи, складання повного рішення може бути відкладено на строк не більш, як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи, але вступну і резолютивну частини суд має проголосити в тому самому засіданні, в якому закінчився розгляд справи (ч. 3 ст. 209 ЦПК України). При цьому суди не часто вдаються до детальних пояснень, в чому саме полягає «складність справи» та «виняткові випадки».

Питання часових меж ухвалення рішення і його змісту – повного чи часткового – має виключно важливе значення, оскільки наступним є проголошення рішення суду, яке теж характеризується особливою процедурою, загальні вимоги до проведення якої визначені ст. 218 ЦПК України, а особливості визначені відповідно до різних видів проваджень.

Найважливішим наслідком проголошення рішення суду є те, що відповідно до ч. 2 ст. 218 ЦПК України при проголошенні рішення головуючий роз'яснює його зміст, порядок і строк оскарження, а після його проголошення вже не може сам його скасувати або змінити.

Основною вимогою ч. 9 ст. 6 ЦПК України є прилюдне проголошення рішення суду, крім випадків, коли розгляд проводився у закритому судовому засіданні, що теж не зовсім відповідає міжнародним стандартам судочинства і практиці ЄСПЛ. Зокрема, вказані положення чинного законодавства не відповідають положенням п. 1 ст. 6 Конвенції, яка забезпечує публічне проголошення судового рішення [1].

Загальний порядок, передбачений міжнародними документами, встановлює вимогу публічного проголошення судового рішення у справі. З огляду на практику ЄСПЛ це означає, по-перше, присутність осіб, які беруть участь у справі, а також інших осіб, які виявили бажання бути присутніми при розгляді та вирішенні справи судом, тобто із забезпеченням доступу громадськості до рішення суду; по-друге, із зазначенням мотивів, яким він керувався при його ухваленні.

З огляду на це важливим є рішення ЄСПЛ у справі «Рякіб Бірюков проти Росії» від 17 січня 2008 р. [7], у якому суд вкотре зауважує, що публічність судового розгляду захищає сторони у справі від таємного здійснення правосуддя поза контролем громадськості; вона також є одним із засобів підтримання довіри до судів як вищої, так і нижчої ланки. Унаочнюючи процес здійснення правосуддя, публічність сприяє досягненню мети п. 1 ст. 6 Конвенції, тобто забезпеченню права на справедливий суд як одного з основоположних принципів демократичного суспільства. ЄСПЛ зауважив, що у кожному випадку форма публічності, яка надається судовому рішенню відповідно до законодавства держави-відповідача, повинна оцінюватися з урахуванням конкретних рис відповідного судового провадження з моменту його відкриття до вступу рішення в законну силу, а також предмета та мети п. 1 ст. 6 Конвенції. Зокрема, у розглядуваній справі суд першої інстанції розглянув позов заявника у відкритому судовому засіданні, наприкінці якого проголосив резолютивну частину рішення про відмову в задоволенні позову на підставі конкретної статті ЦК РФ, а повне рішення заявник отримав згодом. Таким чином, ЄСПЛ з'ясував, що публічне проголошення лише резолютивної частини судового рішення у відкритому судовому засіданні в справі заявника не відповідало п. 1 ст. 6 Конвенції, разом із тим громадськість не мала доступу до повного тексту цього рішення і у жодний інший спосіб. Відповідно до ст. 203 ЦПК РФ право знайомитися з повним текстом рішення суду, яке складалося після проголошення його резолютивної частини, надавалося лише сторонам у справі та їх представникам, а обов'язок щодо надсилання копії рішення також обмежувався лише сторонами, іншими учасниками у справі та їх представниками. Щодо зберігання судових рішень в канцелярії суду, то відповідні інструкції обмежували доступ громадськості до цих текстів, а зазвичай він надавався лише сторонам та іншим

учасникам у справі. З цього випливає, що громадськість не мала змоги отримати інформацію про мотиви, якими районний суд обґрунтовував своє рішення, крім посилання на відповідну статтю ЦК РФ, яка встановлювала загальні підстави відповідальності за шкоду, отже, з резолютивної частини рішення районного суду не можна зробити висновок, який із принципів, закріплених у цій статті, було застосовано, а отже, її текст не є інформативним для громадян, які не мають відповідних юридичних знань.

Суд вважає, що мети п. 1 ст. 6 Конвенції у цьому контексті, тобто мети щодо забезпечення громадського контролю за судовою владою задля гарантування права на справедливий суд, не було досягнуто у розглядуваній справі, оскільки мотиви, які б давали зрозуміти підстави для відмови у задоволенні позову заявника, не були доступні громадськості, отже, п. 1 ст. 6 Конвенції було порушено, оскільки держава не виконала вимогу щодо публічного проголошення рішення суду.

В іншій справі, «Фазлійський проти Болгарії» від 16 квітня 2013 року, ЄСПЛ визнав, що відсутність публічного оголошення рішення у справі призвела до порушення вимог п. 1 ст. 6 Конвенції. Заявника було звільнено в 2003 році, і суд, після розгляду його справи про оскарження звільнення, не проголосив свого рішення публічно, оскільки вважав, що наявні підстави для проведення закритого судового розгляду даної справи.

ЄСПЛ зауважив, що держави мають значну свободу вибору належних засобів, якими вони можуть забезпечити відповідність своїх судових систем вимогам ст. 6 Конвенції. Тому не можна вважати порушенням, якщо заявник мав доступ до рішення суду в своїй справі в реєстрі суду і реалізував своє право на оскарження. Тобто найважливіше значення має саме те, чи набули ці рішення доступної для громадськості форми, забезпечуючи при цьому основні принципи судочинства – публічність і відкритість. Але у вказаній справі рішення колегії судів Вищого адміністративного суду не було проголошене публічно, оскільки було визначено закриту процедуру судового розгляду. Крім цього, не були доступні для суспільства, і заявник не зміг отримати копії матеріалів справи і рішень судів, які були розсекречені тільки по спливу більше року і трьох місяців після завершення провадження, можливо, у зв'язку із тим, що вони були безпідставно засекречені. ЄСПЛ зазначає, що необхідність збереження державної або іншої таємниці не означає утаємничення повного тексту судового рішення від громадськості, і найважливішим є те, що рішення суду не були в жодній формі або в жодний спосіб доступні для громадськості впродовж тривалого часу без жодних переконливих на те підстав.

Про необхідність забезпечення публічного проголошення судових рішень неодноразово підкреслювалося у рішеннях ЄСПЛ, зокрема у тих, що ухвалені у закритому судовому засіданні, як, наприклад, у рішенні у справі «Кемпбелл і Фелл проти Об'єднаного Королівства» від 28 червня 1984 року, де він зазначив, що навіть якщо судовий розгляд був закритий, то публічного проголошення вердикту слід дотримуватися завжди [9].

Відповідно до чинного законодавства від присутності осіб при проголошенні рішення суду та змісту рішення, що було ухвалене, залежить порядок отримання ними копій цього рішення. Так, особам, які брали участь у справі, копії повного рішення суду видаються негайно після проголошення такого рішення. У разі проголошення тільки вступної та резолютивної частин судового рішення особам, які брали участь у справі і були присутні у судовому засіданні, негайно після його проголошення видаються копії судового рішення із викладом вступної та резолютивної частин відповідно до ч. 2 ст. 222 ЦПК України. Відповідно до ч. 1 ст. 218 ЦПК України у разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин судового рішення суд повідомляє, коли особи, які беруть участь у справі, зможуть ознайомитися з повним рішенням суду, як і у згадуваній вище ст. 203 ЦПК РФ. Особам, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні, копії повного судового рішення надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом двох днів з дня його складання або за їх зверненням вручаються їм під розписку безпосередньо в суді. Але особи, які не брали

участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права, свободи чи обов'язки, мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії рішень і ухвал (ч. 9 ст. 6 ЦПК України). В цей же час ЦПК України не містить жодних положень про те, як таке рішення може стати доступним для громадськості. Зазначене свідчить про те, що за чинним законодавством України у разі проголошення судом вступної і резолютивної частини рішення громадськість теж не має змоги отримати інформацію про мотиви, якими суд обґрунтовує своє рішення, крім посилання на відповідні норми, тому текст таких рішень не можна визнати інформативним для громадян, які не мають відповідних юридичних знань.

Положення Закону України «Про доступ до судових рішень» визначає порядок доступу до судових рішень з метою забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції [10], але строк публікації таких рішень в Єдиному державному реєстрі судових рішень законом не визначений. В Порядку ведення цього реєстру визначено перелік судових рішень, що підлягають внесенню до реєстру, електронні копії судових рішень надсилаються відповідальною особою апарату суду не пізніше дня, що настає після ухвалення судового рішення. У передбачених випадках електронні копії судових рішень надсилаються адміністраторові цього реєстру в день складення повного судового рішення, після чого вони опрацьовуються в порядку черговості надходження з метою запобігання ідентифікації фізичної особи і розголошенню відомостей, що не можуть бути відкриті для загального доступу [11]. Але строк оприлюднення судового рішення на сайті реєстру не визначений, тому цю форму оприлюднення судових рішень не можна визнати достатньою для забезпечення принципу публічного судового розгляду та публічного проголошення судового рішення.

Висновки. У результаті проведеного дослідження слід відмітити, що з метою забезпечення публічності судового розгляду слід внести зміни до чинного законодавства та доповнити деякими положеннями доктрину цивільного процесуального права. Зокрема, публічність судового розгляду вимагає проголошення судового рішення, включаючи ухвалене у результаті закритого судового розгляду. При цьому, з метою забезпечення державних або інших таємниць, як виняток, частина судового рішення може бути засекречена, але основний його зміст повинен бути доступний та інформативний для учасників процесу та громадськості.

Положення про останній етап судового розгляду – ухвалення рішення суду – слід вмістити у відповідній главі ЦПК України «Судовий розгляд», детально визначивши послідовність та порядок вчинення процесуальних дій суду із ухвалення і проголошення рішення суду та роз'яснення його змісту.

Слід також визначити обов'язок суду детально мотивувати причини та підстави кожного конкретного виняткового випадку, який обумовлює відкладення складання повного рішення у справі і зазначення, коли можна ознайомитися з повним рішенням суду у канцелярії суду, не обмежуючись при цьому колом осіб, які беруть участь у справі. А також надати суду право при ухваленні рішення суду оголосити перерву зв'язку із неможливістю вчинення необхідних процесуальних дій у даному судовому засіданні з метою забезпечення можливості участі у судовому засіданні осіб, які виявили бажання бути присутніми.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Annual Report 2013 of the European Court of Human Rights, Council of Europe. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2013_prov_ENG.pdf.
3. The ECHR in facts & figures 2013. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2013_ENG.pdf.

4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року зі змінами [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Курс цивільного процесу : підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.; Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України. Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М.Й. Штефан. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», – 2005. – 624 с. та ін.
6. Постанова Пленуму ВС України від 18 грудня 2009 року № 14 Про судові рішення у цивільній справі [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-09>.
7. Рішення Європейського суду у справі «Рякіб Бірюков проти Росії» від 17 січня 2008 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/80ae858feb8a1a1ec22575860036fef9?OpenDocument>.
8. Рішення Європейського суду у справі «Фазлійський проти Болгарії» від 16 квітня 2013 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-118573#{"itemid":\["001-118573"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-118573#{).
9. Рішення Європейського суду у справі «Кемпбелл і Фелл проти Об'єднаного Королівства» від 28 червня 1984 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.echr.ru/documents/doc/2461410/2461410.htm>.
10. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року № 3262-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
11. Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, затв. постановою КМ України від 25 травня 2006 року № 740 у редакції постанови КМУ від 23 вересня 2009 року № 1007 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/740-2006-п>.

КОСТЕНКО М. С.,
студентка III курсу юридичного факультету
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

ХОМЕНКО М. М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.121.1

ІНФОРМОВАНА ЗГОДА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ПРИ МЕДИЧНОМУ ВТРУЧАННІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Досліджено особливості правового статусу неповнолітніх осіб у контексті надання інформованої згоди на медичне втручання, проаналізовано нормативну базу іноземних держав з цього питання, сформульовано пропозицію внести правки до чинного Цивільного кодексу України з метою розширення правової бази щодо надання неповнолітнім особам повної інформації про стан їхнього здоров'я.

Ключові слова: неповнолітні особи, інформована згода, медичне втручання.

Исследованы особенности правового статуса несовершеннолетних лиц в контексте предоставления информированного согласия на медицинское

